Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
J. KOKOTT
fremsat den 2. juni 2016*

Sag C-185/15

Marjan Kostanjevec
mod
F&S Leasing, GmbH

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Republikken Sloveniens øverste domstol, Slovenien))

»Retligt samarbejde i civile sager — forordning (EF) nr. 44/2001 — tidsmæssigt anvendelsesområde — modkrav, hvormed der gøres et krav gældende baseret på uberettiget berigelse — sager om kontraktforhold — opfyldelsesstedet for forpligtelsen«

I – **Indledning**

1. De omstændigheder, som Domstolen præsenteres for under den foreliggende sag, er såvel i processuel som faktisk henseende ret usædvanlige, hvilket har foranlediget den forelæggende ret til at stille Domstolen en række præjudicielle spørgsmål, der alle angår forordning (EF) nr. 44/2001**.

2. De præjudicielle spørgsmål drejer sig dels om, hvorvidt et proceskrav, hvorved en forbruger, der oprindelig var blevet dømt til at erlægge betaling, gør krav gældende over for modparten om tilbagebetaling af den erlagte betaling som følge af uberettiget berigelse, efter at fundamentet for kravet er blevet ophævet, kan anses som modkrav i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i den nævnte forordning. For det andet drejer den foreliggende sag sig om fortolkningen af begrebet forbruger- og kontraktværneting i forordning (EF) nr. 44/2001.

3. Inden Domstolen besvarer de egentlige præjudicielle spørgsmål, skal den endvidere tage stilling til, om forordning (EF) nr. 44/2001 overhovedet kan finde anvendelse på den foreliggende sag, da kravet om betaling blev rejst inden Republikken Sloveniens tiltrædelse af Den Europæiske Union den 1. maj 2004.

* Originalsprog: tysk.

** Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22.12.2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1).

II – **Retsforskrifter**

A – *EU-ret*

1. Forordning nr. 44/2001

4. 11. betragtning til forordning nr. 44/2001 har følgende ordlyd:

»Kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed og være baseret på sagsøgtes bopæl som det principielle kriterium […].«

5. Forordningens artikel 5 bestemmer:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat

1. a) i sager om kontraktforhold, ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes

   b) ved anvendelsen af denne bestemmelse, og medmindre andet er aftalt, er opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der ligger til grund for sagen:

      — ved salg af varer, det sted i en medlemsstat, hvor varerne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret

      — ved levering af tjenesteydelser, det sted i en medlemsstat, hvor tjenesteydelserne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret

   c) er litra b) ikke relevant, finder litra a) anvendelse […]«

6. Artikel 6 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan endvidere sagsøges: […]

3) når der er tale om et modkrav, der udspringer af den samme aftale eller det samme forhold, som hovedkravet støttes på, ved den ret, hvor sagen om hovedkravet er anlagt«.

7. Artikel 15, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»I sager om aftaler indgået af en person (forbrugeren) med henblik på brug, der må anses at ligge uden for hans erhvervsmæssige virksomhed, afgøres kompetencen efter denne afdeling […]:

a) når sagen vedrører køb af løsøregenstande, hvor købesummen skal betales i rater

b) når sagen vedrører lån, der skal tilbagebetales i rater, eller andre kreditdispositioner, som er bestemt til finansiering af køb af sådanne genstande

c) i alle andre tilfælde, når aftalen er indgået med en person, der udøver erhvervsmæssig virksomhed i den medlemsstat, på hvis område forbrugeren har bopæl, eller på en hvilken som helst måde retter sådan virksomhed mod denne medlemsstat eller mod flere stater inklusive denne medlemsstat, og aftalen er omfattet af den pågældende virksomhed.«

8. Ifølge artikel 16 i forordning nr. 44/2001 berører reglerne om forbrugerværneting »ikke retten til at fremsætte modkrav ved den ret, der behandler hovedkravet i overensstemmelse med denne afdeling.«

9. Artikel 28 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»[…] Såfremt sager vedrørende krav, som er indbyrdes sammenhængende, verserer for retter i forskellige medlemsstater, kan enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, udsætte sagen.

[…]

3. Ved indbyrdes sammenhængende krav forstås i denne artikel krav, der er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidig for at undgå uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig.«

10. Overgangsbestemmelsen i artikel 66, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 har følgende ordlyd:

»1. Denne forordning finder kun anvendelse på retssager, der er anlagt, og på officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt efter forordningens ikrafttræden.«

2. Forordning nr. 864/2007 (herefter »Rom II-forordningen«)

11. Syvende betragtning til forordning nr. 864/2007*** præciserer:

»Denne forordnings materielle anvendelsesområde og bestemmelser bør stemme overens med Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 [...] og med instrumenter vedrørende lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser.«

12. Artikel 10, stk. 1, i forordning nr. 864/2007 bestemmer:

»Hvis en forpligtelse uden for kontrakt, der udspringer af uberettiget berigelse, herunder uretmæssigt udbetalte beløb, vedrører et eksisterende retsforhold mellem parterne, som f.eks. et retsforhold affødt af en aftale eller en skadevoldende handling, med nær tilknytning til den pågældende uberettigede berigelse, anvendes den lov, som dette retsforhold er underlagt.«

3. Forordning nr. 593/2008 (herefter »Rom I-forordningen«)

13. Syvende betragtning til forordning nr. 593/2008**** har følgende ordlyd:

»Denne forordnings materielle anvendelsesområde og bestemmelser bør stemme overens med [...] forordning (EF) nr. 44/2001 [...] og [Rom II-forordningen]«.

14. Artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 593/2008 bestemmer:

»Den lov, som i henhold til denne forordning skal anvendes på en aftale, finder navnlig anvendelse på spørgsmål om […]

e) virkningerne af en aftales ugyldighed.«

*** Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 11.7.2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt (Rom II-forordningen) (EUT 2007, L 199, s. 40).

**** Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 17.6.2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) (EUT 2008, L 177, s. 6).

B – *National ret*

15. Ifølge slovensk obligationsret er den, der uden retsgrundlag har beriget sig på tredjemands bekostning, forpligtet til at tilbagelevere det modtagne, såfremt dette er muligt, og i modsat fald til at erstatte værdien af den opnåede fordel. Forpligtelsen til henholdsvis tilbagelevering eller erstatning ved uberettiget berigelse består ligeledes, såfremt en person opnår noget på grundlag af en betingelse, der efterfølgende er bortfaldet.

III – **Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål**

16. Parterne i hovedsagen indgik den 14. januar 1994 en finansiel leasingkontrakt, hvoraf leasinggiver udleder sit krav om betaling. I 1995 gjorde han første gang kravet gældende under en retssag mod leasingtager og opnåede i 2004 et fundament, der blev endeligt og eksigibelt, efter at en iværksat appel ikke blev taget til følge. I 2006 enedes parterne om betaling af et beløb på 18 678,45 EUR til opfyldelse af kravet.

17. Leasingtager fik imidlertid tilladelse til at iværksætte en yderligere appel og anfægtede den dom, hvorved han var blevet pålagt at erlægge betaling*****. Under denne appelsag ophævede Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Republikken Sloveniens øverste domstol) den 9. juli 2008 de afgørelser, hvorved leasinggivers krav om betaling var blevet imødekommet, og hjemviste sagen til førsteinstansen til fornyet behandling. På dette stadium af sagen rejste leasingtager modkrav mod leasinggiver angående tilbagebetaling af 18 678,45 EUR med tillæg af renter og begrundede sin påstand med, at der forelå uberettiget berigelse, da den dom fra 2004, der dannede fundament for leasinggivers krav, var bortfaldet.

18. Efter hjemvisningen blev leasinggivers krav om betaling endeligt afvist. Leasingtager fik derimod medhold i sin påstand i første og anden instans. Leasinggiver, der ikke havde fået medhold, indbragte herefter sagen for den forelæggende ret og rejste indsigelse mod de slovenske retters internationale kompetence til at behandle leasingtagers proceskrav.

19. På denne baggrund har den forelæggende ret forelagt Den Europæiske Unions Domstol følgende spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»1) Skal begrebet modkrav i artikel 6, nr. 3), i forordning [udelades] nr. 44/2001 fortolkes således, at det også omfatter et krav, som fremsættes i form af modkrav i henhold til national lovgivning, efter at en dom, der er afsagt i en procedure om sagsøgtes****** hovedkrav og der er blevet endelig og eksigibel, under en kassationsankesag******* er blevet ophævet, og samme sag er blevet hjemvist til førsteinstansretten til fornyet behandling, men sagsøgeren******** i sit modkrav baseret på uberettiget berigelse har anmodet om tilbagebetaling af det beløb, som sagsøgeren er blevet pålagt at betale i kraft af den dom, som er blevet afsagt i proceduren om sagsøgtes hovedkrav og efterfølgende er blevet ophævet?

2) Skal begrebet »sager om forbrugeraftaler« i artikel 15, stk. 1), i forordning [udelades] nr. 44/2001 fortolkes således, at det også omfatter den situation, hvor en forbruger iværksætter et søgsmål, hvormed vedkommende gør et krav gældende baseret på uberettiget berigelse i form af modkrav i henhold til national lovgivning, som har tilknytning til hovedkravet, idet hovedkravet derimod angår en tvist om en forbrugeraftale i henhold til den nævnte bestemmelse i forordning [udelades]

***** Den præjudicielle forelæggelse betegner i præmis 3 dette slovenske retsmiddel som »kassationsanke«; ifølge tysk fortolkning af begrebet er der imidlertid i realiteten snarere tale om en begæring om genoptagelse af den allerede endeligt afsluttede sag.

****** Hermed menes leasinggiver og sagsøgte for modkravet.

******* Jf. fodnote 5 for så vidt angår begrebet kassationsanke.

******** Hermed menes leasingtager og sagsøger for modkravet.

nr. 44/2001, og hvormed sagsøgeren (forbrugeren) har anmodet om tilbagebetaling af et beløb, som sagsøgeren er blevet pålagt at betale i kraft af en dom, der er afsagt i en procedure om sagsøgtes hovedkrav og (efterfølgende) er blevet ophævet, og således tilbagebetaling af beløb, der udspringer af en sag om forbrugeraftaler?

3) Hvis kompetencen i det ovenfor beskrevne tilfælde ikke kan baseres på reglerne om kompetence med hensyn til modkrav eller reglerne om kompetence i sager om forbrugeraftaler:

   a) Skal begrebet »sager om kontraktforhold« i artikel 5, nr. 1), i forordning [udelades] nr. 44/2001 fortolkes således, at det også omfatter det søgsmål, hvormed sagsøgeren gør et krav gældende baseret på uberettiget berigelse, men som fremsættes i form af modkrav i henhold til national lovgivning, som har tilknytning til sagsøgtes hovedkrav, idet hovedkravet angår kontraktforholdet mellem parterne, og hvor genstanden for kravet baseret på uberettiget berigelse udgøres af tilbagebetaling af det beløb, som sagsøgeren er blevet pålagt at betale i kraft af en dom, der er afsagt i en procedure om sagsøgtes hovedkrav og (efterfølgende) er blevet ophævet, og således tilbagebetaling af beløb, der udspringer af en sag om kontraktforhold?

   Såfremt det foregående spørgsmål besvares bekræftende:

   b) Skal kompetencen baseret på opfyldelsesstedet i overensstemmelse med artikel 5, nr. 1), i forordning [udelades] nr. 44/2001 da i det ovenfor omhandlede tilfælde vurderes på baggrund af reglerne om opfyldelse af forpligtelser, der udspringer af et krav baseret på uberettiget berigelse?«

IV – **Retlig vurdering**

20. Den forelæggende ret rejser i første række spørgsmål om værnetinget for det af leasingtager rejste modkrav om tilbagebetaling, og med det andet spørgsmål om værnetinget i forbrugersager. Det tredje spørgsmål stilles alene for det tilfælde, at de to første spørgsmål måtte blive besvaret benægtende, og spørgsmålets andet led alene for det tilfælde, at tredje spørgsmåls første led besvares bekræftende.

21. Samtlige de præjudicielle spørgsmål vedrører fortolkningen af forordning nr. 44/2001. På baggrund af det af den forelæggende ret oplyste vedrørende sagens forløb er det er imidlertid ikke klart, hvorvidt disse spørgsmål skal besvares af Domstolen. Det er derimod tvivlsomt, om den nævnte forordning overhovedet kan have relevans henset til dens tidsmæssige anvendelsesområde for så vidt angår tvisten i hovedsagen.

22. Forordning nr. 44/2001 trådte i kraft på slovensk område med Sloveniens tiltrædelse af EU den 1. maj 2004*********. Sagen mod leasingtageren, som har fremsat modkravet, stammer imidlertid tilbage fra 1995, og dermed til et tidspunkt forud for Republikken Sloveniens tiltrædelse af Den Europæiske Union.

23. Forud for en gennemgang af de præjudicielle spørgsmål er det derfor nødvendigt først at afklare spørgsmålet om forordning nr. 44/2001's anvendelighed på den foreliggende sag. Såfremt dette må besvares benægtende, er det ufornødent at besvare de præjudicielle spørgsmål, da de i så fald savner enhver forbindelse med den retstvist, der verserer for den forelæggende ret, og er hypotetiske**********.

********* Jf. for så vidt angår det tidsmæssige anvendelsesområde for forordning nr. 44/2001 dom Wolf Naturprodukte (C-514/10, EU:C:2012:367, præmis 19) samt generaladvokat Cruz Villalóns forslag til afgørelse i samme sag (C-514/10, EU:C:2012:54, punkt 25).

********** Jf. dom Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).

A – *Det tidsmæssige anvendelsesområde for forordning nr. 44/2001*

24. I henhold til artikel 66 finder forordning nr. 44/2001 kun anvendelse på retssager, der er anlagt *efter forordningens ikrafttræden*.

25. Henset hertil finder forordningen tilsyneladende ikke anvendelse for så vidt angår leasinggivers oprindelige betalingskrav fra 1995.

26. De præjudicielle spørgsmål har imidlertid ikke direkte forbindelse med leasinggivers betalingskrav. De vedrører derimod leasingtagers modkrav fra 2008, som denne rejste, da den slovenske sag efter endelig afslutning blev hjemvist til førsteinstansretten. På dette tidspunkt fandt forordning nr. 44/2001 allerede anvendelse i Republikken Slovenien.

27. Det er derfor afgørende, om dette søgsmål er en selvstændig »retssag« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 66 i forordning nr. 44/2001, og om det, uanset at sagen samlet betragtet stammer tilbage fra 1995, er omfattet af forordningens tidsmæssige anvendelsesområde.

28. Europa-Kommissionen kan ikke tilslutte sig en sådan betragtning. Den finder, at sagen skal betragtes samlet og tidsmæssigt placerer sig før ikrafttrædelsen af forordning nr. 44/2001 i Slovenien. Den finder derfor ikke, at de præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

29. Det er imidlertid hverken nødvendigt eller nærliggende at anlægge en så unuanceret betragtning.

30. Dels var sagen mod leasingtageren allerede endeligt afsluttet, inden den blev hjemvist til førsteinstansen i 2008. På denne baggrund er det henset til den begrænsning, der følger af dens retskraft, allerede tvivlsomt, om man i EU-retlig henseende overhovedet skal lægge til grund, at der er tale om en processuel kontinuitet, der strækker sig helt tilbage til 1995, eller om det allerede afbrudte sagsforløb ikke snarere skal anses for at være blevet genoptaget i 2008, dvs. på et tidspunkt, hvor forordning nr. 44/2001 allerede fandt anvendelse i Slovenien.

31. I relation til artikel 66 i forordning nr. 44/2001 er indleveringen af det (første) indledende processkrift for det andet – til forskel fra bl.a. artikel 30, nr. 1********** – overhovedet ikke afgørende, men derimod anlæggelsen af en bestemt retssag. Såfremt en sådan anlægges efter at forordningen er trådt i kraft, finder den ifølge artikel 66 anvendelse.

32. Det kan ikke udledes af forordningens artikel 66, at der hermed alene menes det *første* sagsanlæg i en kompleks procedure, der omfatter flere sammenhørende retssager. Såfremt man endvidere i overensstemmelse med dom Danværn Production*********** ved en »retssag« forstår et selvstændigt søgsmål, der ikke blot tilbageviser modpartens påstand, vil man kunne subsumere en påstand, hvormed det under sagen for retten gøres gældende, at modparten har opnået uberettiget berigelse, under begrebet »retssag« i artikel 66 i forordning nr. 44/2001.

********** Denne bestemmelse vedrører afgrænsningen af kompetencer for det tilfælde, at der anlægges flere på hinanden følgende sager ved flere retter, og gælder endvidere alene for forordningens afdeling 9 i kapitel II, som den her omhandlede artikel 66 imidlertid ikke er indeholdt i.

*********** Dom Danværn Production (C-341/93, EU:C:1995:239, præmis 18).

33. Den omstændighed, at artikel 66 i forordning nr. 44/2001 i enkelte sprogversioner ikke anvender begrebet »retssag«**********, men snarere begrebet »procedure«, taler dog ikke imod dette resultat. Det følger således heller ikke af anvendelsen af begrebet »procedure«, at retssag og kontrasøgsmål i forhold til artikel 66 må anses for en sammenhængende, kontinuerlig procedure. Selv om visse medlemsstaters retsorden måtte gå i denne retning, er dette ikke til hinder for den her foreslåede selvstændige fortolkning af artikel 66.

34. Det må følgelig lægges til grund, at spørgsmålene i den præjudicielle anmodning, der alle angår leasingtagers påstand om uberettiget berigelse fra 2008, er omfattet af det tidsmæssige anvendelsesområde for forordning nr. 44/2001.

35. De præjudicielle spørgsmål er derfor ikke hypotetiske og skal følgelig besvares af Domstolen.

B – *Det første præjudicielle spørgsmål*

36. Med sit første præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om værnetinget for modkrav i artikel 6, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 er relevant for et søgsmål som det, der er genstand for tvisten i hovedsagen.

37. Foruden fastlæggelse af en generel definition af retsinstituttets modkrav skal det derfor i det følgende undersøges, om leasingtagers krav, der er baseret på uberettiget berigelse, vedrører »den samme aftale eller det samme forhold, som [leasinggivers] hovedkrav[...]« i den nævnte bestemmelses forstand.

1. Begrebet modkrav i artikel 6, nr. 3), i forordning nr. 44/2001

38. Begrebet modkrav, i den forstand hvori dette begreb er anvendt i artikel 6, nr. 3), i forordning nr. 44/2001, skal fortolkes selvstændigt. I Danværn Production-sagen konkretiserede Domstolen det således, at det omfatter modkrav til selvstændig dom, der gøres gældende mod sagsøgeren, og som i givet fald også kan vedrøre »et større beløb end det, sagsøgeren har gjort krav på, og [som] kan fremmes, selv om sagsøgeren ikke får medhold i sit krav«**********.

39. Modkravet skal således angå et krav, der kan afgrænses i forhold til det, sagsøgeren har fremsat, og for hvilket der søges opnået selvstændig dom**********.

40. Dette må lægges til grund i den foreliggende sag.

41. Kravet om tilbagebetaling af den erlagte betaling er nemlig et uafhængigt krav, som leasingtager har fremsat, og hvormed der søges opnået en selvstændig dom mod leasinggiver, nemlig for så vidt angår tilbagebetaling af den uretmæssigt erlagte ydelse. Et sådant krav er ikke blot udtryk for en indsigelse mod modpartens krav om betaling.

2. Begrebet »den samme aftale eller det samme forhold, som hovedkravet«

42. Artikel 6, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 kræver endvidere, at modkravet skal vedrøre »den samme aftale eller det samme forhold, som hovedkravet«.

********** Jf. eksempelvis den engelske (»legal proceedings«), den svenske (»rättsliga förfaranden«) den slovenske (»pravne postopke«) sprogversion. Den franske, den italienske og den spanske sprogversion er terminologisk nærmere begrebet »action judiciaire«.

********** Jf. dom Danværn Production (C-341/93, EU:C:1995:239, præmis 12).

********** Jf. generaladvokat Légers forslag til afgørelse Danværn Production (C-341/93, EU:C:1995:139, punkt 26).

43. Domstolen har endnu ikke foretaget en udtømmende fortolkning af udtrykket »den samme aftale eller det samme forhold, som hovedkravet« [*]. Dette skal ligeledes fortolkes selvstændigt under hensyn til formålene med forordning nr. 44/2001, i hvilken forbindelse det imidlertid ikke er nødvendigt at referere til retspraksis vedrørende forordningens artikel 28 [**].

44. Formålet med det særlige værneting for modkrav er, at det giver parterne mulighed for at lade deres respektive krav afgøre under én og samme sag af samme retsinstans [***], i det omfang kravene er opstået på grundlag af fælles faktiske omstændigheder, og således »udspringe[r] af den mellem parterne indgåede aftale eller det [indledende] forhold, som hovedfordringen støttes på [****].

45. Dette er tilfældet i den foreliggende sag. Kravet om tilbagebetaling, der er blevet gjort gældende som modkrav, udspringer nemlig af den leasingaftale, af hvilken sagsøgeren udledte sit betalingskrav.

46. Kravet om tilbagebetaling af det, der blev erlagt til opfyldelse af en fastslået forpligtelse, har ganske vist karakter af uberettiget berigelse, men kan føres tilbage til leasingaftalen, i og med at det krav, der støttes på uberettiget berigelse, ikke ville være opstået uden leasingaftalen og den ydelse, der blev erlagt til opfyldelse af den.

47. I forbindelse med spørgsmålet om, hvorvidt der er tilstrækkelig tilknytning til den aftale, som parterne indgik, kan man endvidere tage hensyn til, hvad der fremgår af forordning nr. 593/2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) og forordning nr. 864/2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt (Rom II-forordningen). Rom I- og Rom II- forordningen tager nemlig samstemmende udgangspunkt i princippet om, at den lovgivning, der fandt anvendelse på den tilgrundliggende aftale, skal finde anvendelse for så vidt angår tilbageførsel af ydelser, der udspringer af uberettiget berigelse [*****], og anser således i sidste instans det krav, der støttes på uberettiget berigelse, for at hidrøre fra den aftale, til hvis opfyldelse den omhandlede ydelse blev erlagt.

48. Henset hertil er det nærliggende at antage, at det ligeledes ved et modkrav, der støttes på uberettiget berigelse, kan lægges til grund, at der er tale om sammenhæng med og oprindelig tilknytning til aftalen for så vidt angår artikel 6, nr. 3, i forordning nr. 44/2001.

49. Herefter skal det første præjudicielle spørgsmål besvares med, at begrebet »modkrav, der udspringer af den samme aftale [...] som hovedkravet støttes på« i artikel 6, nr. 3), i forordning nr. 44/2001, tillige omfatter et krav, der er blevet rejst, efter at en endelig og eksigibel dom, der blev afsagt i en procedure om den nu sagsøgtes hovedkrav, er blevet ophævet, og sagen er blevet hjemvist til førsteinstansretten til fornyet behandling, og hvorunder den nuværende sagsøger har rejst modkrav baseret på uberettiget berigelse og har nedlagt påstand om tilbagebetaling af et beløb, som han havde betalt i kraft af den dom, som blev afsagt i den oprindelige sag, og som efterfølgende blev ophævet.

[*] Jf. kendelsen i anledning af den præjudicielle anmodning i sag Reichling (C-69/02, EU:C:2002:221), der åbenbart ikke kunne antages til realitetsbehandling.

[**] Denne bestemmelse rejser ligeledes spørgsmål om den »indbyrdes sammenhæng« mellem to krav. Ifølge sin ordlyd (»forstås i denne artikel«) og bestemmelsens systematiske placering vedrører artikel 28, stk. 3, imidlertid *udelukkende* en processuel situation, hvor der er risiko for uforenelige afgørelser, idet der er blevet anlagt indbyrdes sammenhængende sager for flere retter i forskellige medlemsstater. Ved fremsættelse af et modkrav under én og samme sag er der derimod ikke risiko for indbyrdes modstridende afgørelser.

[***] Jf. generaladvokat Légers forslag til afgørelse Danværn Production (C-341/93, EU:C:1995:139, punkt 7 og 35).

[****] Rapport fra P. Jenard om konventionen af 27.9.1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1979, C 59, s. 1, jf. s. 28).

[*****] Systematisk betragtet anses artikel 12, stk. 1, litra e), i Rom I-forordningen for at have forrang i forhold til artikel 10, stk. 1, i Rom II-forordningen for så vidt angår ugyldige aftaler (jf. NomosKommentar-BGB/Leible, artikel 12 i Rom I-forordningen, punkt 35 og de deri anførte henvisninger).

C – *Det andet præjudicielle spørgsmål*

50. Med det andet præjudicielle spørgsmål anmoder den forelæggende ret om præcisering af, hvorvidt en sag anlagt af en forbruger, hvorved denne i tilknytning til en sag om forbrugeraftaler i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i forordning nr. 44/2001, gør et krav gældende baseret på uberettiget berigelse i form af et modkrav, ligeledes er en sag om forbrugeraftaler.

1. Formaliteten for så vidt angår det andet præjudicielle spørgsmål

51. Den forelæggende ret har ikke begrænset dette spørgsmål til at angå den situation – der ikke er tale om her – at den ikke har kompetence til at behandle modkravet.

52. I den her foreliggende situation turde en besvarelse af det andet præjudicielle spørgsmål imidlertid ikke længere være relevant, idet retten allerede i henhold til artikel 6, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 har kompetence for så vidt angår modkravet, og spørgsmålet om de slovenske retsinstansers internationale kompetence allerede derfor må besvares bekræftende.

2. For fuldstændighedens skyld: Indholdsmæssig vurdering af det andet præjudicielle spørgsmål

53. For fuldstændighedens skyld vil jeg kort behandle det andet spørgsmål og den retlige karakter af det fremsatte modkrav, der er baseret på uberettiget berigelse, under hensyn til kompetencen i forbrugersager.

54. Domstolen har anlagt en vid betragtning for så vidt angår forbrugerværneting, således at det tillige omfatter krav, der blot har en »nær tilknytning« til en forbrugeraftale**********. Et søgsmål, som det hovedsagen angår, og som har til formål at opnå tilbagebetaling af en ydelse, der er erlagt til opfyldelse af en forbrugeraftale – her leasingaftalen – har en sådan nær tilknytning.

55. Henset hertil ville det andet præjudicielle spørgsmål skulle besvares med, at begrebet »sager om forbrugeraftaler« i artikel 15, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at det tillige omfatter et krav fra forbrugeren, som er baseret på uberettiget berigelse, og som har tilknytning til en anden sag om forbrugeraftaler mod den pågældende, og med hvilken der søges opnået tilbagebetaling af det beløb, som forbrugeren skulle betale i henhold til en – senere ophævet – dom afsagt i den anden forbrugeraftalesag.

D – *Det tredje præjudicielle spørgsmål*

56. Med sit tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om (og i givet fald hvorledes) kompetencereglen vedrørende sager om kontraktforhold i henhold til artikel 5, nr. 1), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse, når leasingtagers krav som i tvisten i hovedsagen er baseret på uberettiget berigelse.

57. Henset til, at de slovenske retsinstansers kompetence kan støttes såvel på kompetencereglerne vedrørende modkrav, som på kompetencereglerne vedrørende sager om forbrugeraftaler, er det ufornødent at besvare det tredje spørgsmål. For fuldstændighedens skyld vil jeg kommentere det kort.

********** Jf. senest dom Hobohm (C-297/14, EU:C:2015:844, præmis 33).

1. Første led af det tredje præjudicielle spørgsmål

58. Begrebet »sager om kontraktforhold« i den forstand, hvori det er anvendt i artikel 5, nr. 1), i forordning nr. 44/2001, vedrører for det første enhver forpligtelse, som en part frivilligt har påtaget sig over for en anden**********. Artikel 5, nr. 1), i forordning nr. 44/2001 omfatter imidlertid ikke alene direkte kontraktmæssige forpligtelser, men tillige sekundære forpligtelser, f.eks. krav om erstatning eller tilbagebetaling, der træder i stedet for en kontraktmæssig forpligtelse, der ikke er blevet opfyldt**********.

59. I denne henseende fastslog Domstolen for nylig i sagen Profit Investment SIM klart, at »søgsmål, der er anlagt med påstand om annullation af en kontrakt og tilbagebetaling af de beløb, der uberettiget er betalt på grundlag af nævnte kontrakt, henhører under »sager om kontraktforhold« i denne bestemmelses forstand**********, og lagde i denne forbindelse »årsagssammenhæng[en] mellem retten til tilbagebetaling og det kontraktlige forhold« til grund**********.

60. Denne betragtning kan uden videre overføres på den verserende sag, hvor der ganske vist ikke er tale om en ugyldig kontrakt i egentlig forstand, men derimod om en betaling, der efter fundamentets bortfald er uden retsgrundlag.

61. Første led af det tredje præjudicielle spørgsmål ville derfor skulle besvares med, at formuleringen »i sager om kontraktforhold [...] hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen«, i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 5, nr. 1, i forordning nr. 44/2001, skal fortolkes således, at den tillige omfatter en sag som den, hovedsagen angår, hvorunder en leasingtager gør et krav gældende baseret på uberettiget berigelse.

2. Andet led af det tredje præjudicielle spørgsmål

62. Andet led af det tredje præjudicielle spørgsmål vedrører fastlæggelse af opfyldelsesstedet for det omhandlede krav.

63. Da den finansielle leasingaftale, som tvisten i hovedsagen angår, og som kravet baseret på uberettiget berigelse står i forbindelse med, hverken er en salgsaftale********** eller en aftale om tjenesteydelser som omhandlet i artikel 5, nr. 1), litra b)**********, afgøres opfyldelsesstedet i den foreliggende sag i henhold til artikel 5, nr. 1), litra c), sammenholdt med litra a), dvs. i henhold til den nationale lovgivning, der finder anvendelse på det krav, der gøres gældende**********.

********** Jf. domme Handte (C-26/91, EU:C:1992:268), Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, præmis 23) og Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, præmis 48 og 50).

********** Jf. dom de Bloos (14/76, EU:C:1976:134).

********** Dom Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, præmis 58).

********** Dom Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, præmis 55).

********** Jf. for så vidt angår kravet om levering af varer dom Car Trim (C-381/08, EU:C:2010:90, præmis 32 ff.).

********** Jf. om afvisning af begrebet tjenesteydelse ved overdragelse af retten til at udnytte en immateriel rettighed dom Falco Privatstiftung (C-533/07, EU:C:2007:257, præmis 29).

********** Jf. dom Tessili mod Dunlop (sag 12/76, EU:C:1976:133, præmis 13 og 15), og for så vidt angår en analog anvendelse af denne retspraksis på artikel 5, nr. 1), litra a), i forordning nr. 44/2001 dom Falco Privatstiftung (C-533/07, EU:C:2007:257, præmis 47 ff.).

64. Da den påberåbte misligholdte forpligtelse ifølge retspraksis er relevant i sager angående sekundære krav**********, synes det påkrævet også ved krav angående uberettiget berigelse som følge af en uretmæssigt erlagt ydelse at lægge opfyldelsesstedet for den oprindelige (formodede) betalingsforpligtelse til grund. De betragtninger, der har fundet udtryk i artikel 12, stk. 1, litra e), i Rom I-forordningen, hvorefter virkningerne af en ikke gennemført aftale (f.eks. tilbagelevering) ligeledes er omfattet af kontraktretten**********, peger i samme retning.

65. Andet led af det tredje præjudicielle spørgsmål ville derfor skulle besvares med, at opfyldelsesstedet for forpligtelsen ifølge artikel 5, nr. 1), litra a), i forordning 44/2001 skal fastlægges ved anvendelse af de bestemmelser i national ret, der gælder for så vidt angår opfyldelsen af den oprindelige kontraktmæssige betalingsforpligtelse, der nu kræves tilbageleveret.

V – **Forslag til afgørelse**

66. Henset til at alene en besvarelse af det første præjudicielle spørgsmål er relevant for sagens afgørelse, foreslår jeg Domstolen at besvare de præjudicielle spørgsmål således:

67. Begrebet »modkrav, der udspringer af den samme aftale [...] som hovedkravet støttes på« i artikel 6, nr. 3), i forordning nr. 44/2001, omfatter tillige et krav, der er blevet rejst, efter at en endelig og eksigibel dom, der blev afsagt i en procedure om den nu sagsøgtes hovedkrav, er blevet ophævet, og sagen er blevet hjemvist til førsteinstansretten til fornyet behandling, og hvorunder den nuværende sagsøger har rejst modkrav baseret på uberettiget berigelse og har nedlagt påstand om tilbagebetaling af et beløb, som han havde betalt i kraft af den dom, som blev afsagt i den oprindelige sag, og som efterfølgende blev ophævet.

********** Jf. dom De Bloos (sag 14/76, EU:C:1976:134, præmis 13 og 14).

********** Jf. ovenfor i punkt 46 samt Rauscher/Leible, EuZPR/EuIPR (2011), punkt 30 og de deri anførte henvisninger.